

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי כ"ח בתשרי תשע"ח | דף היומי בבלי: סנהדרין צד.
דף היומי בהלכה: מסעיף י' עד סעיף י"ד. | לוח יומי מקוצר: עמוד 74 סימן רסג.
מוסר: פרק י' 'ולכאורה צריך להבין' עד 'ובזה שנתחזק'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: 'כללו של דבר ישוב אדם' עד שער התורה 'ועתה יש לי לכתוב'.

ענייני דיומא

התבלבלת בתפילה בין מטה, גשם ושלג האם יצאת ידי חובה?

לברכה" בלבד, ללא "ומטר" - לא יצא, כיון שחובה לבקש בתפילה את ירידת הגשמים. ואם אמר "משיב הרוח ומוריד המטר", או "ותן טל וגשם לברכה" - יצא. אך אם אמר "ומוריד השלג", או "ותן טל ושלג לברכה" - לכאורה לא יצא. [שו"ע קיד, ה, משנ"ב כו-כז, וביה"ל ד"ה אין; ביאורים ומוספים דרשו, 25]

בימות החורף אומרים בברכה השנייה של תפילת 'שמונה עשרה' 'משיב הרוח ומוריד הגשם'. ואם אמר "משיב הרוח" בלבד לא יצא ידי חובה, אך אם אמר "משיב הרוח ומוריד הטל", או אף "מוריד הטל" בלבד - יצא, אלא שאם טרם סיים את הברכה, ישוב ויאמר כראוי. ברם, אם אמר ב'ברכת השנים' 'ותן טל

הדף היומי בהלכה

מדוע נוהגים שלא לכבות את הגפרור לאחר הדלקת הנרות?

תכבה, מחשש 'הפסק' בין ההדלקה לברכה; והמנהג שלא לכבות. וכן המנהג שאם האשה מתנה - אפילו במחשבה בלבד - שאינה מקבלת את השבת, מועיל התנאי; אך כיון שיש אומרים שתנאי אינו מועיל, כנ"ל - אין להתנות כן כי אם לצורך, וכגון שטרם התפילה מנחה, ומסיבה כלשהי אינה יכולה להתעכב מלהדליק, ואם תקבל את השבת, שוב לא תוכל להתפלל מנחה. [שו"ע רסג, י, ומשנ"ב מג-מד; ביאורים ומוספים דרשו, 52-53]

הדלקת נרות שבת - יש אומרים שנחשבת עבור המדליק כקבלת שבת; ואם מתנה שאינו מקבל את השבת בהדלקתו - נחלקו הפוסקים אם הדבר מועיל. ויש חולקים וסוברים שקבלת שבת אינה כרוכה כלל בהדלקת הנר. והמנהג שאשה המדליקה נרות נחשבת כמקבלת את השבת; ומסיבה זו, אין הנשים מכבות לאחר ההדלקה את הנר או את הגפרור שבאמצעותם הדליקו את הנרות. ויש אומרים שלמנהג בני אשכנז שמברכת רק לאחר ההדלקה, ואינה מקבלת שבת עד הברכה - מותר לכבות את הנר או הגפרור הנ"ל, ויש אומרים שלא

הדף היומי בהלכה

האם מותר להדליק את נרות השבת לא בשולחן השבת?

לחדר שנכנסים אליו בליל שבת; כיון שמעשה המצוה הוא הדלקת הנר במקום החיוב, ולא הנחתו שם. ואם הדליק נרות שלא במקום החיוב, לא עשה כלום, ואם בָּרַךְ עליהם - ברכתו לבטלה, וצריך להדליק במקום החיוב, ולברך שנית. ויש שאוסר לטלטל את הנרות שברכו עליהם, לאחר הדלקתם, אף בתוך מקום החיוב, וכגון להעבירם מהשולחן אל המדף במקום האכילה; ובשעת הצורך ניתן להקל בכך. [שו"ע רסג, י, ומשנ"ב מה רמח; ביאורים ומוספים דרשו, 55]

עיקר החיוב של הדלקת נרות שבת הוא בנרות שאוכלים לאורם, והיינו הנרות המונחים על שולחן האוכל או בסמוך לו. ולכן, אף שצריך להדליק נרות בכל החדרים שנכנסים אליהם בליל שבת, כדי שלא ייכשלו ברהיטים וחפצים וכדומה - יש לברך דווקא על הנרות שבמקום האכילה; אך בשעת הצורך ניתן לברך על כל נר שמדליקים בחדרים הנ"ל. ואין להדליק את הנרות בחדר שלא נכנסים אליו בליל שבת, על דעת להעבירם למקום החיוב, כלומר,

כיצד נאסר על האדם לעשות מלאכה על ידי קבלת שבת של אחרים?

עם הקהל בבית הכנסת. ויש שכתב שאם בבית הכנסת שבו מתפלל הבעל מקבלים את השבת בשעה מוקדמת מטעמי נוחות בלבד, ולא מפני קדושת השבת – כגון אלו המקדימים להתפלל בערבי שבתות הארוכים של הקיץ כדי שלא לשבש את זמני האכילה והשינה – אין בני ביתו נגררים אחריו; ויש שכתב שאף באופן זה נגררים אחר בעל הבית, ואף כשמקבל את השבת בביתו ביחידות. [שו"ע רסג, יב, ומשנ"ב, נא; ביאורים ומוספים דרשו, 56-58]

כאשר רוב הקהל מקבלים את השבת בציבור בבית הכנסת, נגרר מיעוט הקהל אחר הרוב, ואסורים בעשיית מלאכה על אף שלא קיבלו בעצמם את השבת. במה דברים אמורים, במקומות שיש בהם בית הכנסת אחד (לכל נוסח), אבל במקום שיש בו כמה בתי כנסיות (לכל נוסח), אין היחיד אסור בעשיית מלאכה אלא לאחר קבלת השבת המאוחרת ביותר מבין בתי הכנסת שבמקום; וזאת אף כשרוב בני המקום מתפללים בבית הכנסת אחד ומיעוטם באחרים. אולם, האשה ובני הבית נגררים בכל מקרה אחר קבלת השבת של בעל הבית

כיצד ידע אברהם אבינו את כל המצוות שעדיין לא ניתנו למשה בסיני?

תקוּתִי וְתוֹרָתִי, ואמרו חז"ל שאפילו עירובי תבשילין היה יודע, וגם אמרו חז"ל שאברהם אבינו ע"ה למד ארבע מאות פרקים; ומי לימד לו כל זה? אלא נעשו שתי כליותיו כשני מעינות, ונובעות לו חכמה ותורה". [ארחות צדיקים, שער התורה]

"מתוך שאדם עוסק בתורה לשמה, וטורח ויגע לשם שמים, נעשות שתי כליותיו כשני מעינות, ומוציא טעם והלכות מעצמו, מה שלא למד מעולם, ומה שלא ניתן אפילו למשה בסיני; כאשר מצינו באברהם אבינו זכרונו לברכה, שלא למד מעולם בפני שום אדם, אך מעצמו היה יושב ומחשב אחר המצוות, ולמד מלבו כל התורה והמצוות, עד שהעיד עליו הכתוב: "וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי

הרב אברהם פוקס

כעת ידוע לו מדוע באה אליו הסבתא בחלום וציותה עליו לפנות אל ה'חפץ חיים', כי שם, בעולם האמת, היא מתביישת שהנכד שלה מחלל שבת

ויכול להושיע, וכי יש על כך עדות מעולם האמת... הוא קפץ ממקומו וגער ביהודי: "מה הינך רוצה ממני? מי יעניק לך ברכה, אני? ישראל מאיר? והברכה הזו תועיל לך? חס ושלום! הברכות אינן מסורות בידי!" היהודי החולה נבהל אך בן רגע התאווש והמשיך לדבר בנמרצות, כי הצדיק חותם תמיד את שמו 'ישראל מאיר הכהן', והברכות נמסרו בידי הכהנים, בני לוי, ומצוה עליהם לברך את בני ישראל.

עתה השתררה דממה בקרון הרכבת. ה'חפץ חיים' שקע בהרהורים מספר דקות ואחר כך פנה ליהודי ואמר: "יש לי עצה עבורך. הנך זקוק לרפואה שלמה, אך יודע אתה מהו מקור הברכה? שבת קודש היא מקור הברכה! שהרי כתוב מפורש בבראשית: 'ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו'. מדוע הנך בא לחפש ברכה דוקא אצל ישראל מאיר?"

"נדהמתי ממש למשמע הדברים" ממשיך רבי זלמן ומספר ה'חפץ חיים' כמו קרא את מחשבותי, ומדבר עם היהודי בענין שמירת שבת!

וה'חפץ חיים' המשיך ואמר ליהודי: "אם תקבל על עצמך לשמור שבת כהלכתה, ותרצה לקבל ברכה גם מישראל מאיר - אז גם הוא יתן לך ברכה. אבל אם הנך חושב שישראל מאיר הכהן יכול לתת לך ברכה בלי שתדאג לקבל את ברכת השבת - הנך טועה! שום תועלת לא תצמח לך מברכה כזו!" - רבי זלמן ורבי הלל גינזבורג היו נרגשים והחליפו מבטים מלאי התפעלות. וה'חפץ חיים' המשיך לדבר: "ואם תאמר שהנך שומר שבת ומדקדק בקלה כבחמורה וראוי הינך לברכת השבת - הרי כבר נאמר בעשרת הדברות 'זכור את יום השבת לקדשו... שבת לה' אלקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך' - הנך מביין בשום מצוה בתורה לא נאמר כך, רק בשמירת שבת. סימן שהאחריות מוטלת על האב גם עבור הבנים שלו. ולכן גם אם הנך שומר שבת אבל בנך חלילה מחלל את השבת לא תוכל לקבל את ברכת השבת שהיא מקור הברכות."

בשמוע האיש את המילים, פרץ בבכי גדול והחל מתודה ואומר, כי אכן זו האמת, בנו מחלל את השבת! כעת ידוע לו מדוע באה אליו הסבתא בחלום וציותה עליו לפנות אל ה'חפץ חיים', כי שם, בעולם האמת, היא מתביישת שהנכד שלה מחלל שבת, והיא שלחה אותו אל הצדיק שישייע בפניו תוכחה זאת. אחר כך קרא היהודי בהתרגשות ובסערות נפש: "רבי, אני מקבל על עצמי לתקן את מעשי. אעשה כל מאמץ לקיים את שמירת השבת, אתחנן בפני הבן שלי, את מיטב כספי אתן לו, את כל רכושי אעניק לו, בתנאי שלא יחלל את השבת. אני נשבע שאעשה הכל כמיטב יכלתי."

רבי זלמן סיים את סיפורי: "היהודי החולה השיג את מבוקשו - הוא קיבל ברכה נלהבת מאת ה'חפץ חיים', ובתוך זמן קצר הבריא. הוא תיאר באזני בני משפחתו את המעשה המופלא והבן הסורר שחילל את השבת בשמעו זאת התעורר בו רגש חרטה והוא שב למוטב."

(מרה לצמא)

היתה זו שעת בוקר מוקדמת. החפץ חיים יצא משיבת הנעילה של ועידת היסוד ל"ועדת הישיבות", ישיבה שהתמשכה עד לפנות בוקר. הוא החליט לצאת בשעה זו אל תחנת הרכבת אשר בוילנא, ולנסוע אל עירתו ראדין. גם רבי זלמן סורוצקין, רבה של לוצק, הזדרז ושם פעמיו אל התחנה. הוא שימש אז כרב ואב"ד בעירה הסמוכה לראדין.

באותה תקופה נפרצה פרצה בעירתו, צעיר מבני העירה, בן למשפחה מכובדת, קנה לעצמו מונית קטנה כדי להוביל נוסעים מהעירה ועד לתחנת הרכבת. החל להסיע נוסעים גם בשבת, רחמנא ליצלן, אותו נהג משך את הנסיעות של יום שישי עד לאחר קבלת השבת, ומיהר להתחיל את הנסיעות עוד לפני תפילת מנחה של שבת קודש.

בלב כאוב התהלך רבי זלמן בתחנה. הוא חשב על הצעיר הפוחז, ועל אביו - יהודי נכבד השומר תורה ומצוות שחלה לפתע במחלה קשה. הרופאים החליטו כי עליו להגיע בדחיפות אל בית החולים הגדול כאן, בעיר וילנא. 'מה עלי לעשות?' תהה רבי זלמן לעצמו, 'האם אגש לבית החולים ואדבר על לבו של החולה שישכנע בכל דרך את בנו שלא לחלל שבת??'

והנה, בעודו מתלבט, צץ מולו... אותו יהודי חולה!
"מה אתה עושה כאן?!" קרא רבי זלמן, משתומם, "הן אתה חולה מסוכן, ומה מעשיך בתחנת הרכבת?"

כאן פתח האיש בסיפורו, על חלום נורא שחלם בלילה כאשר שכב בבית החולים. החלום הקים אותו על רגליו והוליך אותו עד לתחנת היציאה של הרכבת בראדין. הוא סיפר על הסבתא שנפטרה לפני שנים רבות ועתה נראתה בחלום. בשפה נמרצת ובהירה אמרה לו: "לשווא הנך מחפש תרופות אצל רופאים. קום מהר מן המיטה, לך אל ה'חפץ חיים' ובקש ממנו ברכה. הוא ירפא אותך!" "יש לך מזל מיוחד" - אמר רבי זלמן לאיש. "אינך צריך לנסוע לראדין, משום שה'חפץ חיים' נמצא כאן, בתחנה."

רבי זלמן מיהר אל נכדו של ה'חפץ חיים', רבי הלל גינזבורג. הוא סיפר לו בחיפזון את תמצית הענין, וביקש ממנו לנצל את ההזדמנות שה'חפץ חיים' יסתום את הפרצה החמורה בחומת השבת.

אלא שלמרבה צערו התעכב רבי הלל, והיהודי החולה הקדים וניגש אל ה'חפץ חיים', להתברך מפיו ברפואה שלמה.

"היה זה מעמד מרגש שהרטיט כל לב" סיפר לימים רבי זלמן. "בקרון הרכבת ישב ה'חפץ חיים', מולו ניצב היהודי החולה, ואילו רבי הלל גינזבורג ואני עמדנו מן הצד והאזנו בדממה לדו-שיח שהתנהל בין הצדיק הישיש לבין היהודי. האיש השמיע את דבריו במילים נרגשות, סיפר שהרופאים לא מוצאים כבר למעלה משנה תרופה למחלתו. אתמול בלילה תקפו אותו יסורים עזים. לפתע נרדם וראה בחלומו את סבתו מעולם האמת, אשר אמרה לו: "עזוב את כל הרופאים עם התרופות שלהם, ולך אל ה'חפץ חיים' שיעניק לך ברכה, ותרפא."

ה'חפץ חיים' לא יכול לשאת את העובדה, שמרמזים עליו כי הוא בעל מופת

רבינו נענה לבקשתו של אותו פרופסור אולם ביקש כי בטרם יצטלמו, ישיב הפרופסור על שאלה אחת... 'מתי לאחרונה קנית מכונית חדשה?'

ומדוע מרן הגרא"מ שך זיע"א סירב להפנות מבט אל 'מגדל שלום'. פרק באמונה

יהודי מוקיר תורה שלקה בליבו, והיה מאושפז בבית החולים. במהלך הביקור, נפגש רבינו עם מנהל המחלקה, פרופסור ידוע שם, אשר ביקש להצטלם עם רבינו למזכרת. באשר המפגש עם גדול הדור המפורסם היה לכבוד גדול עבורו. רבינו, נענה לבקשתו של אותו פרופסור אולם ביקש כי בטרם יצטלמו, ישיב הפרופסור המלומד על שאלה אחת... כמובן, הרופא הסכים בשמחה, ורבינו שאל: "אמור נא לי, מתי לאחרונה קנית מכונית חדשה?"...

על פניו של הפרופסור, ניכר היטב כי השאלה מסיבה לו עונג... "השנה קנית מכונית חדשה?" - הוא השיב על כך בלי להסתיר את גאוותו בכך, ובלי להבין להיכן חותר רבינו. "האם החלפת את מכוניתך משום שהקודמת התקלקלה?" - הקשה רבינו בתמימות מעושה, והפרופסור מיהר להשיב בשלילה "מה פתאום... המכונית הקודמת היתה בת שנה בלבד כאשר החלפתי אותה! כמעט בכל שנה אני מחליף מכונית, מבלי קשר למצבה המכני!"

"ומדוע אתה עושה זאת?" - התעניין רבינו בסקרנות, והרופא הסביר בנחת, כפי שמסבירים למי שאינו מבין מאומה בכגון-דא: "בכל שנה, יוצא לשוק דגם חדש, ובו שיפורים ושכלולים! לכן, מאחר ואני מעוניין להנות מ'פסגת הקידמה' - אני מחליף את רכבי בכל שנה ורוכש את הרכב המשוכלל ביותר!"... "מעניין... מעניין..." - מלמל רבינו כביכול לעצמו, ושוב פנה אל הפרופסור בשאלה: "אמור לי מה גבול השכלולים? מתי לדעתך יהיה להם סוף?" הרופא גיחך לעצמו, לנוכח השאלה אותה פירש כבורות מצידו של רבינו... "אין גבול!" הוא הבהיר. "אין גבול, ולעולם לא יהיה גבול! אין סוף לשכלולים ולשיפורים שניתן להוסיף" הסביר.

כעת, הרצין רבינו ושאל: "אם בשכלולים עסקינן, אמור נא לי: כפרופסור למחלות לב, אילו היית מתבקש להציע שיפור במערכת הלב, מה היית משרף?" חשב הפרופסור רגע או שניים, ולאחר מכן השיב בלי היסוס: "לא הייתי משנה מאומה!!! הלב הוא מכונה מושלמת, ביכולתו לבצע את תפקידו במערכת הגוף בצורה הטובה ביותר, ואין להוסיף או לגרוע ממנו דבר!"

עתה היה זה הרגע להוביל את השיחה אל המקום אליו היתה מיועדת להגיע מלכתחילה... "הרואה אתה?" - פנה רבינו אל הפרופסור בחיוך, "זה ההבדל בין מעשי הבורא יתברך שמו לבין מעשי בני האדם. מעשי בני האדם נתונים תמיד לשיפורים ולשינויים, אשר אתה עצמך מעיד כי לא יהיה להם סוף... ולעומתם, מעשי יתברך, הרי הם היצירה המושלמת, אשר ממנה אין לגרוע ועליה אין להוסיף!"...

(מתוך "אורחות החיים")

"וַיֹּאמְרוּ הַבָּה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמְגִדָּל וְרֵאשֻׁוֹ בְּשֵׁמִים" (בראשית י"א, ד')

לפני שנים רבות, נזקק רבינו להגיע לתל אביב בכדי לטפל בעניין ציבורי חשוב. בדרכו אל היעד - חלף הנהג על פני 'מגדל שלום', בנין גבוה בן למעלה משלושים קומות שנחשב במושגי הימים ההם לגורד שחקים. ככלל, הבניה לגובה הייתה אז נדירה ביותר, ובנין בן למעלה משלושים קומות - היה חריג לחלוטין בנוף. אף שהתחבורה הייתה קשה באותם ימים, רבים נהרו מכל רחבי הארץ לראות את הפלא הארכיטקטורי, עם השלמת בנייתו.

ובכן, כשחלף רכבו של רבינו בסמוך למגדל, ביקש הנהג להפנות את תשומת ליבו לפלא הגדול. ככל שהתקרב הרכב אל המגדל עצמו - הגביר הנהג את מאמציו לזכות בתשומת ליבו של רבינו, אך לשווא. כביכול בעקשנות מכוונת, התעלם רבינו מניסיונותיו של הנהג, ונותר שקוע בלימודו. בחלל המכונית ריחף סימן שאלה גדול... "מדוע נהג כך רבינו? וכי מה היה קורה אילו היה מפנה את מבטו רק כהרף עין בכדי לחזות בפלא הגדול - אחר שהזדמן לסביבה בלאו הכי?" - תהו כל הנוכחים, אולם רבינו לא סיפק הסברים באותו הרגע.

רק לאחר ששב אל ביתו - פתח רבינו את סגור ליבו ושח לנהג התוהה: "בוודאי סבור אתה, כי סירבתי לחזול מלימודי אפילו לרגע בכדי לחזות בפלא הגדול, ואכן צודק אתה. חז"ל הקדושים הלא לימדונו כי המפסיק ממשנתו ואומר 'מה נאה אילן זה' וכיוצא ב - הרי זה מתחייב בנפשו. למרות זאת, מוכרח אני להודות כי לסירובי להפנות את מבטי, הייתה סיבה נוספת.

"אתה רצית להסב את תשומת ליבי לדבר פלא. ציינת כי הכול באים מקרוב ומרחוק בכדי לזון את עיניהם בפלא הלזה. אבל אני, הלא שקוע הייתי בפלא הגדול ביותר של הבריאה, בתורה הקדושה! אין פלא גדול יותר מאשר התורה, ולפיכך לא יכולתי להסב את מבטי ולהתיק את עיני אפילו לרגע אחד מהפלא העצום הזה! סירבתי להביט בפלא מעשה ידי אדם - בה בשעה שלפני ניצב הפלא הגדול ביותר, הפלא של הריבונו של עולם!" - סיים רבינו.

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי אמנם ניתן להפיק תועלת מרובה מהתבוננות בנפלאות הבריאה, אמנם ניתן לשאוב מלא חפניים של אמונה מהתבוננות בתבונתו של הבורא יתברך, אולם ככלות הכול, ישנו פלא גדול יותר - הלא הוא התורה הקדושה, ואת זאת אסור לנו לשכוח אפילו לרגע!

הבריאה - פסגת השלמות

ההתבוננות בנפלאות הבריאה אשר ניכרות על כל צעד ושעל - שימשה בידו של רבינו ככלי בו הוכיח ונלחם את מלחמת חייו, מלחמת האמונה, כנגד המבקשים לערער את יסודותיה. דוגמה לכך - יכולים אנו למצוא מהמעשה הבא: היה זה כאשר הגיע רבינו ביום מן הימים לבקר את הרב שטערן ז"ל מרחובות,